

Державна митна служба України
Академія митної служби України
Національна академія наук України
Інститут історії України

П'ята міжнародна наукова школа-семінар

**ІСТОРІЯ ТОРГІВЛІ, ПОДАТКІВ
ТА МИТА**

27-28 жовтня 2011 р.
Дніпропетровськ

Тези доповідей

Київ
2011

ОРГКОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ

Головуючі:

Сорока Л. С., д. т. н., проф., ректор Академії митної служби України (далі – АМСУ);

Смолій В. А., д. і. н., академік НАН України, директор Інституту історії України Національної Академії Наук України;

Заступники головуєчого:

Дячок О. О., к. і. н., доц., доцент кафедри теорії та історії держави і права, АМСУ;

Блануца А. В., к. і. н., ст.н.с. відділу історії України середніх віків та раннього нового часу Інституту історії України НАН України;

Члени оргкомітету:

Петруня Ю. Є., д. е. н., проф., перший проректор – проректор з науково-педагогічної роботи та інноваційної діяльності, АМСУ;

Ченцов В. В., д. і. н., проф., професор кафедри державної служби та митної справи, АМСУ;

Колесников К. М., к. і. н., доц., завідувач кафедри теорії та історії держави і права, АМСУ;

Морозов О. В., к. і. н., доц., доцент кафедри теорії та історії держави і права, АМСУ;

Архирейський Д. В., к. і. н., доц., доцент кафедри філософії та соціально-політичних дисциплін, АМСУ;

Шевченко В. В., к. і. н., ст.н.с., Інститут історії України НАН України.

*Рекомендовано до друку вченою радою Академії митної служби України
(протокол № 2 від 28.09.2011 р.)*

*Рекомендовано до друку вченою радою Інституту історії України НАН України
(протокол № 8 від 29.09.2011 р.)*

РЕДКОЛЕГІЯ ЗБІРНИКА

Смолій В.А. (відповідальний редактор)

Дячок О. О. (наукова редакція), Блануца А. В., Шевченко В. В., Жеребцова Л. Ю.

ISBN 978-966-02-6174-7

© Інститут історії України НАН України, 2011

© Академія митної служби України, 2011

МИТНИЙ НАГЛЯД В БІЛГОРОДІ ЗА ЧАСІВ П. СКОРОПАДСЬКОГО (1918 Р.)

Дейнеко Сергій Миколайович
Харківський історичний музей

Згідно з угодою про тимчасовий мир між Українською Державою та Російською Радянською Федеративною Соціалістичною Республікою від 12 червня 1918 р., відбулося припинення бойових дій і вже 14 червня розпочалися переговори про визначення кордонів між обома державами. Українська делегація наполягала на розмежуванні за етнічним принципом, російська делегація вважала, що визначення кордонів необхідно проводити шляхом опитування місцевого населення, тобто проводити плебісцит серед мешканців прикордонних населених пунктів на приналежність до тієї чи іншої держави.

Під час переговорів в Курську, після низки взаємних поступок, досягнуто домовленостей, що демаркаційна лінія пройде через Сураж, Унечу, Стародуб, Новгород-Сіверський, Глухів, Рильськ, Колонтаївку, Суджу, Беленіхіно та Куп'янськ. Слід зауважити, що обидві сторони не вважали її своїм державним кордоном.

Один із пунктів мирної угоди – відновлення вільної торгівлі. Формування Митної служби розпочалося ще за часів УНР і в період гетьманату П. Скоропадського перейшло до практичних кроків. Так, згідно з наказом Департаменту митних зборів Української Держави від 2 липня 1918 р. за № 1877, керівництво Харківської головної складської митниці зобов'язали організувати тимчасовий митний нагляд на станції Білгород Курської губернії. Окрім Білгорода подібні тимчасові митні нагляди відкрили в Валуйках, Готні, Коренево Курської губернії та Гомелі. Митні нагляди в Білгороді та Валуйках були передовими постами Харківської митниці, подібні заклади в Готні, Коренево та Гомелі презентували Київську складську митницю.

Згідно з наказом Департаменту митних зборів, штатний розклад Білгородського нагляду склав 7 службовців, котрих мала виділити зі свого складу в якості відряджених Харківська митниця. Але зважаючи на те, що через Білгород рухалася велика кількість пасажирів в обидві сторони, число митників постійно збільшувалося. Першим керівником нагляду призначено скарбника Харківської митниці А. Білецького. Свою роботу в Білгороді він розпочав 17 липня 1917 р. Формування штатів новоствореного нагляду відбувалося в основному за рахунок Харківської митниці. Так, в період з середини липня по 21 жовтня

1918 р. до Білгородського митного нагляду відрядили 11 співробітників Харківської митниці, з них 8 доглядачів. Іншим джерелом формування штатів слід назвати колишніх працівників митних установ Російської імперії та військовослужбовців у відставці. Нам відомо про 6 співробітників даної категорії. Наприклад, наприкінці серпня посаду пакгаузного урядовця обійняв колишній пакгаузний та корабельний наглядач Юрбурзької митниці В. А. Індутний, а в середині вересня на службу до Білгородського нагляду прийнято колишнього прапорщика 10-го гусарського Інгерманландського полку М. Т. Ієвлева. З 2-го жовтня на посаду керівника нагляду призначено колишнього керуючого Бакинською митницею Голованя, а виконуючого обов'язки А. Білецького повернуто до Харкова на попередню посаду.

Управління наглядом розташувалося в Білгороді по вул. Веденській, 3. Для виконання своїх безпосередніх службових обов'язків на ст. Білгород для митників командування німецького гарнізону виділило частину приміщень станційного буфету, де, до речі, вже розташувалася німецький Червоний Хрест. Подібне сусідство заважало повноцінно нести службу, тим паче, що деякі німецькі військовослужбовці виказували неповагу до працівників митного нагляду.

У своїй роботі українські митники часів гетьманату П. Скоропадського керувалися цілою низкою різноманітних циркулярів та постанов Департаменту митних зборів. Одним з найперших набрав чинності циркуляр від 23 травня 1918 р. «Про заборону вивозу за кордон України ріжних товарів». За межі України заборонялося вивозити: рис, колоніальні товари, сирі та оброблені шкіри, цинк, мідь, нікель, олово, свинець, срібло, золото та ювелірні вироби, гуму, вовну, олію та коней. 26 липня до цього списку додали рафінадну патоку, монпансьє та інші вироби з цукру.

Боротьба з контрабандою велася переважно за межами станції Білгород. Місцеве населення ґрунтовими шляхами, безконтрольно, гужовим транспортом вивозило до РРСФР в основному цукор та борошно, ввозилися різноманітні мануфактурні товари. Стосунки між митниками та місцевими мешканцями склалися не вельми дружні, митникам неодноразово погрожували. З метою запобігання нападів на митників та активізацією боротьби з контрабандою було налагоджено співпрацю між митним наглядом та Корочанською військовою комендатурою, в розпорядження митників направлено 6 військовослужбовців. Ними спільно затримано контрабандний вантаж на суму 468 крб. 95 копійок.

Фінансування нагляду проводилося частково з коштів Харківської митниці, частково за рахунок грошей, отриманих за сплачені мита. У цілому утримання нагляду з середини липня по середину грудня обійшлося

в 33 тис. 144 крб. 85 копійок. За цей період Білгородський нагляд в якості різноманітних мит та зборів отримав 43 тис. 185 крб. 21 копійку. Таким чином чистий прибуток склав 10 тис. 40 крб. 36 копійок.

Унаслідок відновлення бойових дій між РРФСР та Українською Державою, Білгородський митний нагляд 24 листопада 1918 р. евакуйовано до Харкова. Через 2 дні, 27 листопада, керівництво Харківською митницею звернулося до німецького коменданта ст. Харків з проханням допомогти особовому складу нагляду повернутися до Білгорода, бо надійшла інформація, що частини Червоної Армії залишили місто і відійшли за нейтральну смугу. Однак, 10 грудня митний нагляд знову евакуйовано до Харкова і вже 11 грудня керівник Харківською митницею А. Гаєвський видав наказ оформити документи про ліквідацію Білгородського митного нагляду. Остаточо цю установу ліквідовано до 18 грудня 1918 р. Таким чином, цю дату можна вважати останнім днем роботи Білгородського митного нагляду.

РАДЯНСЬКА ДЕРЖАВНА МОНОПОЛІЯ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ ТА МИТНО-ТАРИФНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРИ ПЕРЕХОДІ ДО НОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ

Архірейський Дмитро Володимирович
Академія митної служби України

Складовою політики «воєнного комунізму», впровадженого російськими більшовиками в період революції 1917–1921 рр., стала державна монополія зовнішньої торгівлі, що була оголошена декретом РНК РРФСР «Про націоналізацію зовнішньої торгівлі» 22 квітня 1918 р. Більшовики намагалися встановити максимальний контроль за всіма товарними, продовольчими, сировинними, фінансовими тощо ресурсами та запасами держави. Внутрішня торгівля обмежувалася, натомість передбачався «комуністичний» розподіл продуктів і товарів. Подібні заходи були спрямовані на обмеження допуску до ринку приватного капіталу, що розглядалося більшовиками як запорука втримання політичної влади. Від зовнішньої торгівлі більшовицький режим, звісно, відмовитися не міг, адже напівзруйнована вітчизняна економіка потребувала фінансових, технологічних, товарних тощо вливань, а цим допомогти могли винятково західні промислово розвинуті держави.